

Голові разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
доктору наук з державного управління, професору **Сурай Інні Геннадіївни**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора

Федорчак Ольги Василівни

на дисертаційну роботу Малишівського Тараса Володимировича на тему:

«Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій», представлену до публічного захисту у спеціалізовану

вчену раду ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені

Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Питання залучення інвестицій у вітчизняну економіку завжди було наріжним каменем діяльності кожного українського уряду. Уряд неодноразово заявляв про наміри збільшити обсяги іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Так, у Національній економічній стратегії 2030, було передбачено зростання ВВП на душу населення до 10 тис. доларів із наявних 5 тис. та збільшення чистого припливу прямих іноземних інвестицій до 15 млрд доларів на рік. У планах уряду було залучити протягом п'яти років до 50 млрд доларів

інвестицій, що мало б стимулювати зростання валового внутрішнього продукту на 40 відсотків. Але, якщо, навіть, і в мирний час ці плани були надто оптимістичні, то після широкомасштабного вторгнення російської федерації, і без того не висока інвестиційна привабливість вітчизняної економіки, стрімко прямує до нуля.

Початок війни та поглиблена нею економічна криза в Україні негативно позначилася на припливі прямих іноземних інвестицій в країну, які за даними Світового Банку за перший рік війни скоротились більше ніж у 21,7 разів. І попри незначне їх зростання у 2023 році, важливо зрозуміти, що воєнні дії на території нашої держави стримуватимуть іноземні інвестиції в Україну і в найближчі роки.

Інвестиційна діяльність на рівні регіонів загалом віддзеркалює негативні макроекономічні тенденції в країні. Крім того, в Україні існує значна диференціація регіонів за рівнем економічного розвитку. Основні інвестиційні ресурси зосередженні переважно в м. Києві. Також спостерігалася тенденція до концентрації інвестиційних ресурсів у великих містах та окремих обласних центрах. Разом з тим, в Україні існує значна кількість регіонів, у яких спостерігається спад інвестиційної активності та погіршення економічного розвитку загалом. Слабкі інвестиційні позиції цих регіонів не дають змогу розширювати виробництво і залучати інвестиції. У підсумку це призводить до виникнення ефекту «замкненого кола інвестування», коли непривабливі в інвестиційному плані регіони не мають можливості залучати інвестиційні ресурси і залишаються економічно слаборозвиненими.

Наведені вище обставини унеможливають застосування уніфікованого підходу до реалізації інвестиційної політики на регіональному рівні і потребують виважених управлінських рішень органів місцевої влади щодо залучення інвестицій. В результаті проведення реформи децентралізації, саме органи місцевого самоврядування в Україні відіграють одну із ключових ролей

у формуванні інвестиційного клімату. Завдання уряду та парламенту полягає у створенні сприятливого інституційного та законодавчого поля, яке визначатиме загальні умови інвестування, а завдання органів місцевого самоврядування – у безпосередньому залученні інвесторів у територіальні громади шляхом розробки інвестиційних пропозицій, ведення переговорів та надання усебічної підтримки та гарантій.

Виходячи з цього, обраний Малишівським Т.В. у дисертації вектор дослідження, що висвітлює проблеми управління розвитком інституційної спроможності територіальних громад щодо залучення інвестицій, є актуальним, своєчасним та важливим як для сучасної практики публічного управління, так і для розвитку теоретико-методологічних засад науки в цілому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Актуальність обраної Малишівським Т.В. тематики дисертації підтверджена її виконанням в межах науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за темами: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації: 0120U100494) та «Розробка теоретичних та прикладних аспектів управління соціально-економічним розвитком регіону» (номер державної реєстрації: 0111U007667), у межах яких автором розроблено концептуальні підходи до формування комплексної управлінської моделі розвитку інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій.

Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертація Малишівського Т.В. складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 322 сторінки, у тому числі обсяг основного тексту – 200 сторінок. Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини які

виникають в процесі управління розвитком інституційної спроможності на місцевому рівні, предметом визначено управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій.

У *вступі* до дисертації Малишівський Т.В. визначив актуальність тематики управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій, а також сформулював мету, що полягає в розробці науково-обґрунтованих пропозицій щодо управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття в сфері залучення інвестицій. У вступі також визначені завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи його проведення й елементи наукової новизни. Дисертант висвітлив практичну цінність одержаних результатів дослідження та навів дані щодо апробації його положень.

У *першому розділі* дисертації Малишівський Т.В. на високому науковому рівні обґрунтував теоретико-методологічні основи управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій (с. 35 – 89). Зокрема, у першому параграфі дисертант розкрив сутність та ознаки територіальних громад, підходи до їх трактування різними авторами. У другому параграфі розкрито теоретичні засади економічного розвитку громади. Заслуговують на увагу наведені автором ключові підходи щодо забезпечення економічного зростання: централізований та децентралізований. У третьому параграфі подано власне визначення поняття «інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій», наведено методологію її визначення та її складові: організаційно-стратегічну, інструментальну та промоційну.

Особливої уваги заслуговує *другий розділ* дисертації, який присвячено аналізу розвитку інституційної спроможності органів місцевого самоврядування

щодо залучення інвестицій (с. 90 – 153). Зокрема, у першому параграфі дисертант проаналізував економічне середовище функціонування та розвитку громад в умовах війни. Автором наведено аналіз динаміки реального ВВП України за період 2013-2023 років та виокремлено тенденції, які системно гальмують розвиток вітчизняної економіки, серед яких автор наводить: формування сировинної структури економіки, посилення темпів міграції населення до країн з більш розвиненою економікою, а також залежність від макрофінансової допомоги міжнародних фінансових інституцій. У другому параграфі дисертант розглянув особливості розвитку інвестиційних процесів в Україні, притоки прямих іноземних інвестицій, оцінку даного показника на одну особу населення, капітальних інвестицій, аналіз структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування, за видами економічної діяльності тощо. Вартим уваги є третій параграф, у якому на основі авторської методології проведено оцінку рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування Івано-Франківської області щодо залучення інвестицій. Заслуговує на увагу запропонований рейтинг територіальних громад Прикарпаття за рівнем їх інституційної спроможності щодо залучення інвестицій. За допомогою технології кореляційного аналізу автор виявив високий ступінь взаємозв'язку між рівнем інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій та показником обсягу капітальних інвестицій на одну особу шляхом розрахунку коефіцієнта кореляції Пірсона між даними параметрами.

У *третьому розділі* дисертантом запропоновано шляхи удосконалення управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій (с. 154 – 209). Зокрема, у першому параграфі даного розділу наведено зарубіжний досвід управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій та можливості його застосування в Україні. У другому параграфі автор надав пропозиції щодо

підвищення рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, які базуються на результатах проведених інтерв'ю з фахівцями та експертами щодо залучення інвестицій. У третьому параграфі дисертантом запропоновано шляхи удосконалення управління стратегічним розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій.

У висновках автор узагальнив отримані результати дисертаційної роботи та надав рекомендації щодо вдосконалення управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття (с. 210 – 221). Дисертантом опрацьовано достатню кількість вітчизняних та іноземних джерел за темою дослідження, що засвідчує високий рівень отриманих результатів.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі.

Під час розроблення положень дисертаційної роботи Малишівський Т.В. застосував загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дало йому змогу повною мірою довести початково встановлені гіпотези та обґрунтувати положення новизни. Зокрема, серед застосованих дисертантом методів слід виокремити: історико-логічний метод, графічний метод, метод побудови квартильних інтервалів, метод Дельфі, методи проведення інтерв'ю, анкетування та спостереження, методи синтезу, узагальнення, систематизації, групування, класифікації, порівняння, компаративного аналізу, системного аналізу, статистичного аналізу, структурного аналізу, функціонально-системного аналізу тощо (с. 26-27).

Виконаний Малишівським Т.В. аналіз джерельної бази за проблематикою дисертації включає: міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, звіти й офіційні дані міжнародних організацій, державних статистичних установ, міністерств, Інтернет-джерела, наукові праці провідних закордонних і

вітчизняних авторів з питань інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій.

Сформульовані дисертантом наукові положення та висновки обґрунтовані достатньою кількістю проведених досліджень та підтверджуються отриманими результатами й адекватними висновками.

Слід також відзначити виступи Малишівського Т.В. на 12 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях в Україні, що підтверджено опублікованими матеріалами за тезами її доповідей.

Положення, висновки та рекомендації дисертанта обґрунтовані на належному методичному рівні, є достовірними та характеризуються високим ступенем наукової новизни. Означене засвідчує перспективи використання дисертації Малишівського Т.В. у науковій та практичній царині публічного управління.

Новизна основних наукових положень, висновків, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Малишівського Т.В. полягає в обґрунтуванні пропозицій щодо управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Серед елементів наукової новизни дисертації Малишівського Т.В. варто виокремити те, що автором *уперше*:

– запропоновано методологічний підхід до формування та оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, який базується на виявленні залежності між рівнем інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та рівнем залучення інвестицій у територіальні громади на основі розрахунку коефіцієнта кореляції Пірсона;

– розроблено модель оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, основними

структурними компонентами якої визначено: організаційно-стратегічну, інструментальну та промоційну складові;

- запропоновано рейтинговий підхід до оцінювання інституційної спроможності громад щодо залучення інвестицій, який складається з 26 індикаторів за трьома складовими;

- запропоновано алгоритм інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування під час розробки та імплементації інвестиційної політики, який містить 15 основних етапів залучення інвестицій.

Важливими для розвитку сучасної науки публічного управління є те, що автором *удосконалено*:

- підхід щодо формування організаційної структури управління інвестиційною діяльністю органів місцевого самоврядування, який полягає у виокремленні чотирьох ланок управління;

- систему стратегічного та операційного планування задля забезпечення ефективної діяльності відповідних структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, функціями яких є розробка та впровадження інвестиційної політики;

- підхід до оцінювання ефективності роботи органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, який полягає у формуванні 3-рівневої системи ключових показників оцінки тощо.

Вартими уваги є положення дисертації Малишівського Т.В., які *набули подальшого розвитку*, а саме:

- понятійно-категорійний апарат, зокрема, змістовне наповнення наукових категорій: «інституційна спроможність органу місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій», «територіальна громада»;

- систематизація підходів щодо аналітичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування та державної влади в частині оцінки

ефективності інвестиційних процесів та їх впливу на підвищення економічної спроможності територій;

– концептуальні підходи до формування системи навчання та підвищення кваліфікацій працівників органів місцевого самоврядування, відповідальних за розробку та впровадження інвестиційної політики на місцевому рівні;

– підходи щодо формування комплексу інструментів інвестиційної привабливості на місцевому рівні шляхом узагальнення міжнародного досвіду та аналізу кращих практик в Україні;

– тенденції економічного розвитку на загальнодержавному та регіональному рівнях, які мали місце в економіці України та Івано-Франківської області; а також тенденції щодо залучення капітальних інвестицій в економіку на державному та регіональному рівнях за період 2014-2023 років тощо.

Положення наукової новизни сформульовані належним чином, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та свідчать про значний рівень наукового пізнання автора.

Теоретична цінність одержаних результатів дослідження.

Серед розроблених Малишівським Т.В. положень наукової новизни, які характеризуються теоретичною значущістю, слід відзначити авторський підхід до оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, який базується на виявленні залежності між рівнем інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та рівнем залучення інвестицій у територіальні громади на основі розрахунку коефіцієнта кореляції Пірсона, а також рейтинговий підхід до оцінювання інституційної спроможності громад щодо залучення інвестицій, використання якого дозволить проводити порівняльний аналіз діяльності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, що позитивно вплине на зростання рівня залучення прямих іноземних інвестицій; авторську методику оцінювання рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо

залучення інвестицій, основними структурними компонентами якої визначено: організаційно-стратегічну, інструментальну та промоційну складові, що дозволить систематизувати показники оцінки роботи органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій тощо.

Здобутки Малишівського Т.В. у сфері теорії публічного управління були використані у навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні таких дисциплін: «Територіальна організація влади в Україні», «Стратегічне управління у публічній сфері», «Публічна служба та управління персоналом», «Державне управління інвестиційною безпекою» (довідка № 01-23/159 від 12.06.2024 р.).

Результати дисертаційної роботи Малишівського Т.В. характеризуються високим рівнем теоретичної цінності та належним ступенем їхнього практичного застосування у межах науки публічного управління.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у роботі органів публічної влади та асоціацій. Зокрема, сформовані здобувачем в дисертаційній роботі основні положення і рекомендації, схвалені та використовуються у практичній діяльності:

– Департаменту міжнародного співробітництва та євроінтеграції громад Івано-Франківської обласної державної адміністрації (довідка № 352/01.2/4212-24 від 21.06.2024 р.);

– Тисменицької міської ради Івано-Франківської області (довідка № 454 від 18.06.2024 р.);

– Загвіздянської сільської ради Івано-Франківської області (довідка № 852/02-34 від 10.06.2024 р.);

– Івано-Франківського регіонального відділення ВАОМС «Асоціація міст України» (довідка № 30/2024 від 22.05.2024 р.);

Разом із тим, практична значущість отриманих дисертантом результатів підтверджена їх використанням при виконанні науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Серед елементів наукової новизни дисертації Малишівського Т.В., які характеризуються практичним значенням, слід виділити: аналіз тенденцій економічного розвитку на загальнодержавному та регіональному рівнях, які мали місце в економіці України та Івано-Франківської області за період 2014-2023 років; а також тенденції щодо залучення капітальних інвестицій в економіку на державному та регіональному рівнях (зокрема, на рівні Івано-Франківської області) за період 2014-2023 років тощо.

Результати дослідження Малишівського Т.В. стали підґрунтям для розробки органами місцевого самоврядування документів стратегічного розвитку регіону, інвестиційних паспортів, гідів для інвесторів, а також щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості території. Напрацювання автора використовувались органами місцевого самоврядування при розробці стратегій розвитку територіальних громад та слугували аналітичною базою для формування операційних цілей та завдань стратегій в контексті підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків в опублікованих працях.

Опубліковані Малишівським Т.В. праці повністю висвітлюють представлені у дисертації положення наукової новизни. Загалом, за темою дисертації опубліковано 19 робіт, серед яких: 6 статей, опублікованих у наукових фахових виданнях України з публічного управління; 1 наукова стаття, опублікована у іншому вітчизняному науковому виданні; 12 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях та наукових семінарах. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише результати, які були отримані дисертантом особисто.

Кількість публікацій, їхній обсяг та якість відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій, представлених на здобуття наукових ступенів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Дисертація Малишівського Т.В. справляє позитивне враження, має важливе науково-практичне значення. Проте, окремі авторські позиції спонукають до дискусії та є темою для обговорення у межах публічного захисту даної роботи.

1. В дисертації автор посилається на твердження, що Україна відповідно до класифікації Світового Банку належить до групи країн з рівнем доходу, нижчим за середній (с. 91, с. 112), що відповідає реаліям 2022 року, але варто було б згадати, що з липня 2024 року Світовий Банк відносить Україну до країн з валовим доходом на душу населення, вище середнього (high middle income countries).

2. Дискусійним є питання про такий інструмент залучення інвестицій, як спеціальні економічні зони (с. 79, с. 212). Як відомо, сьогодні у світі налічується близько 4 тисяч спеціальних економічних зон у 135 країнах, завдяки яким створено більше 70 млн робочих місць. Однак, досвід України – це, мабуть, єдиний негативний приклад використання цього інструменту підтримки місцевої економіки та залучення іноземних інвестицій. В Україні вони не довели свою ефективність і у 2005 році були ліквідовані. З огляду на це, слід акцентувати більше увагу на різновиді економічних зон, індустріальних парках.

3. У дисертації наголошено, що аналіз довоєнних тенденцій залучення капітальних інвестицій в економіку України вказує на те, що відбувалось стійке зростання частки інвестицій в сільське господарство та сферу послуг, в той час, як частка інвестицій у переробну промисловість, будівництво, науково-професійну діяльність та освіту – зменшувалась. Загалом ми погоджуємося із таким твердженням, але у дисертації, варто було б згадати про

смарт спеціалізацію регіонів, яка передбачає вибір кожним регіоном пріоритетних галузей для інвестування.

4. Під час аналізу джерел і тенденцій надходження капітальних інвестицій а саме, кредитів банків та інших позик (с. 116), варто було б згадати і про згортання державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», як однієї з можливих причин зменшення частки позикових коштів в структурі джерел інвестування.

5. Позитивно оцінюємо методологію оцінки інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Зазначимо, що дану методологію можна буде і надалі використовувати на регіональному та національному рівнях, але з урахуванням показника прямих іноземних інвестицій. Оскільки джерелами формування капітальних інвестицій є: власні кошти вітчизняних підприємств та організацій, кошти державного та місцевих бюджетів, кошти населення та іноземних інвесторів тощо. Тому, в майбутньому, при використанні методології на вищих рівнях управління, у розрахунках доречніше би було використовувати показник залучення саме іноземних інвестицій. Що ж стосується рівня громад, то на сьогодні немає даних щодо залучення іноземних інвестицій в громади. Тому зауваження носить рекомендаційний характер.

Загалом, наведені зауваження не впливають на зміст дисертації, мають характер наукової дискусії і не знижують високу оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація Малишівського Тараса Володимировича на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій» є завершеною науковою працею та має теоретичне і практичне значення. Наведені дискусійні положення та зауваження не применшують цінності результатів дисертації.

У дисертаційній роботі розв'язано науково-практичне завдання, що полягало в науковому обґрунтуванні пропозицій щодо управління розвитком

інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Малишівський Тарас Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,

доцент кафедри публічного врядування

Національного університету

«Львівська політехніка»

Ольга ФЕДОРЧАК